

IPARMŰVÉSZETÜNK KÜZDELMEI ÉS FELADATAI.

DR. BÁRCZY ISTVÁN ELNÖKI MEGNYITÓBESZÉDE, MONDOTTA AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1913 ÁPRILIS 20-DIKI KÖZGYŰLÉSÉN.

Egy esztendő előtt, mikor az Önök bizalmából az Iparművészeti Társulat elnöki székét elfoglaltam, kifejezést adtam annak a meggyőződésemnek, hogy a feladatot, amelynek elvégzése az Iparművészeti Társulat hivatása, igen fontosnak, a magyar kultúra szempontjából tekintve, messzekiható jelentőségűnek tartom. Azóta elmúlt egy esztendő s a közvetlen érintkezés, amelybe tisztelnél fogva magával a feladattal és a feladat munkálóival jutottam, csak még erősebbé tette bennem ezt a meggyőződést. De egyszersmind felvilágosított azokról a körülményekről is, amelyek között ez a feladat a magyar közéletbe beleilleszkedik, megadta azokat a tapasztalatokat, amelyek az érte folytatott munka jellegének és értékének megítéléséhez szükségesek, megismertetett azokkal az eredményekkel, amelyekre a magyar iparművészet fejlődése támaszkodik. S ha ma ezeknek a tapasztalatoknak szemüvegén keresztül vizsgálom a feladatot, amelynek elvégzésére mi mindannyian vállalkoztunk s az eredményt, amelyet vállalt munkánk érdekében elértünk, be kell vallanom, hogy az eredmény a feladat nagyságához mérten még korántsem kielégítő.

Akár az elmúlt év eredményeire tekintek vissza, akár a Társulat egész életének folyamát veszem szemügyre, nem titkolhatom azt a meggyőződésemet, hogy bár a társulat kebelében állandó intenzív munka folyt és számosan akadtak, akik nem csekély munkaerejüket, tehetségüket az iparművészet fellendítésének szentelték, mégis a lendület mértéke, gyorsasága és intenzitása, amellyel Magyarországon az alkalmazott művészet fejlesztése halad, nem felelhetett meg eléggé a vele szemben támasztott várakozásoknak és annak a jelentőségnek, amelyet az előbb érintettem.

Az okokat, amelyek ezt a reánk nézve sajnálatos ellentétet előidéztek, megtalálni nem nehéz. Ha az Iparművészeti Társulat működésén végigtekintünk, okvetlenül szemünkbe ötlük, hogy a társulat működése szorosán egybe van forrva az állami támogatással. A társulat úgyszólván kizárólag akkor produkált valami nagyszabásút, jelentőségteljeset, amikor ehhez az állam nyújtott segítőkezetet. Az állam segítsége természetes, mert hiszen a társulat a kultúra fejlesztése és az iparpártolás terén olyan feladatokat végez, amelyek jórésztben magát az államot illetnék. De az állami segítség még sem lehet a társulat egészséges működésének kizárólagos bázisa. A művészet fellendítése elsősorban a társadalom kötelessége s az Iparművészeti Társulat is, mint amely ennek a kötelességnek szentelte magát, a társadalom tevékenységében kell hogy a maga erőit keresse.

Ennélfogva ugyancsak a társadalmi tevékenységben kell hogy keressük az erők hiányának okát. Keressük és meg is fogjuk találni. Egy futó pillantás a társulat tagjainak névsorára, egy rövid betekintés a társulat életébe, meg fog győzni arról, hogy ebben a névsorban és különösen ebben az életben majdnem kizárólag olyanok vesznek részt, akik az iparművészettel hivatásszerűen foglalkoznak. De csaknem teljesen hiányzik a közönség, hiányzik a társadalom. Hiányzik tehát éppen az a tényező, amelynek közreműködésére alakult meg a társulat s amelynek ereje a művészet általános fellendülésének egyedüli biztosítéka. Ezt az erőt nélkülözzük s ezért nem lehet még működésünk olyan gyümölcsöző, mint azt a modern ember lelki emelkedettsége megkívánná.

Mert szinte csodálatos jelenség az, igen tisztelt közgyűlés, hogy a művészet hívó szava, éppen leginkább annál a társadalmi osztálynál talál süket fülekre, amely jellegénél fogva tárt szívvel kellene hogy ezt a szöveget befogadja. És valóban a helyzet

Hontmegyei varrottások.

L'art paysan hongrois. Broderies

az, hogy míg az iparososztály kedvvel és szívesen siet a művészet zászlaja köré, addig a szellemi foglalkozást űző magyar intelligencia alig akar tudomást venni művészeti mozgalmairól. Éppen az az osztály, amely a művészeti kulturára leginkább hivatott, áll legmesszebb ettől a kulturától. Nemcsak a középosztály, hanem főpapságunk és arisztokráciánk egyrésze is érzéketlen a művészet iránt; ízlése, vágyai a hosszú elhanyagolás miatt nincsenek annyira kicsiszolva, hogy a művészet szeretete és élvezete, mint életszükséglet lépne fel lelkében. Gyakran megalégszik a silány, alacsony portékával, mert ítélete nem olyan fejlett, hogy annak érdemeit felismerné. Vagy nem lehangoló s egyben közállapotainkra szomorúan jellemző tünet-e, hogy az országgyűlésen évtizedeken át nem esik egyetlen szó a művészet életbevágó dolgairól! S ez mindennél jobban mutatja, hogy a magyar intelligencia mennyire nincsen tisztában a művészeti kérdések nagy értékével. Miként követeljük azonban érdeklődést, szeretetet a közönség részéről, amikor azok, akik az ország szellemi elitjét kellene hogy képviseljék, közönyösen haladnak el a szellemi és gazdasági kultúra egyik legfontosabb tényezője mellett.

Már pedig a törvényhozást, ha a művészet hívó szava nem tudja utolérni, legalább a feladat kulturális és közgazdasági jelentősége, a magyar művészet és ipar pártolásának égető szüksége kellene hogy a kérdés mellé lekösse. Ám ebben a tekintetben is mélyen fészkelnek a bajok, mert társadalmunkban, sajnós, ma még érvényesül az az áramlat, amely a lelkeket a magyar produktumok ellen hangolja. A külföldi eredetnek nálunk még mindig varázsereje van s bizvást állíthatjuk, hogy a magyar ipar pangásának éppen a külföldieskedés egyik főbb oka. A hazai termékekről lekicsinylőleg beszélni divat és minden mozgalom, amely ennek a divatnak megtörésére irányult, sikertelenségben sorvadt el. Azok, akiket tradícióik és ízlésük kiemelnek az általános közönyből, alig vesznek maguknak annyi fáradságot, hogy a magyar ipar versenyképességéről meggyőződjenek, hanem eleve elfogadva annak inferioritását, inkább a külföldi termeléshez fordulnak. Egyszerűen nem vesznek tudomást arról a fejlődésről, amelyet a magyar ipar az utolsó évtizedek alatt felmutathat. Ilyen körülmények között azonban mindjobban elakad az amúgy is nehezen meginduló fejlődés, mert hiszen a magyar ipar nem képes saját nemzetét a maga saját pártjára hódítani. Ha mindezekhez hozzávesszük azt, hogy a gyári termelés olcsósága egy alig legyőzhető versenytársat állított a kézműipar mellé, akkor tisztán állanak előttünk a magyar iparművészet fejlődése elé tornyosuló nehézségek és világos lesz előttünk az is, miért nem lehet társulatunk működése olyan eredményes, amint azt mindnyájan óhajtánók.

De az a kép, amelyet ilyenképpen iparművészetünk bajairól körvonalaztunk, más egyéb tanúságokat is rejteget a mi számunkra. Nevezetesen kijelöli társulatunk működésének irányát. Nekem legalább az a meggyőződésem, igen tisztelt közgyűlés, hogy nekünk, akik a magyar iparművészetet fejleszteni, nagyranövelni akarjuk, elsősorban a haladás feltételeinek biztosítása a teendőnk. S minthogy ma a legelső, a legfontosabb feltétel: a társadalom közreműködése, még jórésztben hiányzik, minden munkánk-

Hontmegyel varrottások.

L'art paysan hongrois. Broderies.

nak, minden megfeszített igyekvésünknek oda kell irányulnia, hogy a magyar társadalom a fejlesztés küzdelméből kivegye a maga részét. Nincsen közönségünk — teremtjük meg. Teremtünk sziveket és elméket, amelyek befogadják a mi eszméinket, munkáljuk meg a talajt, amelybe remélt gyümölcsseink magvát el akarjuk vetni. A közönség közönyösségének megtörése, a közönség felvilágosítása, nevelése, a művészi formák iránt való vágy felébresztése, a művészi ízlés fejlesztése, ápolása: ez az, amit elsősorban el kell hogy végezzünk. Addig minden egyéb munka meddő volna, mert hiszen termelhetjük mi a világ legfinomabb műalkotásait, ha nincsen közönségünk, amely szívesen venné őket, a semminek és senkinek termelünk.

Azok a módok, amelyeknek segítségével a közönség nevelése lehetséges, nem ismeretlenek előttünk.

Nagyon természetes, hogy a legelején kell kezdeni, az embereket ott és akkor kell megfogni, ahol és amikor a lelkük a legkönnyebben alakítható. Tehát a gyermekkorban, az iskolában. Az iskolai nevelést kell a művészeti nevelés alapjára helyezni. Több művészetet, mennél több művészetet az iskolába, hogy a művészi érzék bele fészkelje magát a gyermek lelkébe, hogy a művészet után való vágyakozás életszükségletévé váljék. Az iskolai tanításnak olyan reformjára kell tehát törekednünk, amelyben a művészetnek egyre nagyobb és nagyobb szerep jut. Ezáltal nemcsak magának a művészetnek teszünk jelentős szolgálatot, hanem kifinomítva a gyermek lelkét, emeljük az élet általános szintjét. Ezt nevezem én a szép életre való nevelésnek, mely nincs tisztán külső anyagi eszközökhöz kötve, hanem azoktól független magasabbrendű életművészet.

A másik fontos pont, amelyen a művészetért folytatott küzdelem megvetheti a lábát: a magyar népi művészet. Tudjuk, hogy népi magyar formanyelvünk elsőrendű, eléggé nem becsülhető artisztikus értékekkel teljes. De nem elég, hogy ezt mi tudjuk, a közönség kell hogy tudomásul vegye, a közönség kell, hogy megéreze ezeknek az értékeknek egész finomságát s különösen azt, hogy ezek az értékek bátran, diadalmasan állják meg a helyüket minden külföldi termeléssel szemben. A nemzeti öntudatra kell hogy appelláljunk a magyar művészet érdekében s ugyanekkor, hogy az öntudat jogosultságát emeljük, mindent meg kell tennünk a magyar nemzeti formanyelv céltudatos, művészi fejlesztése érdekében. Ez az utóbbi feladat annál is könnyebb, mert hiszen magában a magyar népi művészetben bőven megvannak a fejlődés lehetőségei s a mi munkánk vele szemben nem is terjedhet egyébre, minthogy lehetőleg megóvjuk egyes olyan zavaró befolyásoktól, amilyeneket az utóbbi időben egyes jószándékú, de helytelenül vezetett háziipari akciók részéről kellett elszemvednie. A népművészetben rejlő erő szabad érvényesülése a jövő fejlődés biztos záloga.

Mindezek segítségével és még más sokszor vitatott és ismert eszközök útján bizonyára elérhetjük a közönség művelődésének olyan fokát, amelyen többé nemcsak a dolgok olcsóságát, hanem elsősorban azoknak minőségét nézi és meg tudja ítélni, meg tudja becsülni, mindenben a tisztább művészi ízlést. A közönségben fel kell ébreszteni

Hontmegyei varroftas.
L'art paysan hongrois. Broderie.

a tudatot, hogy nem az olcsó, de értéktelen, hanem csakis a formában, kidolgozásban tökéletes produkció felel meg érdekeinek. Evvel nem azt akarom mondani, hogy a művészet a fényűzés eszközévé legyen. Sőt ellenkezőleg: a modern művészeti törekvésnek egyik legfontosabb feladata, hogy jó, szép, de olcsó tárgyakat állítson elő, mert csak ilyen módon lehetséges a művészet általánosítása. De a közönségben fel kell ébreszteni a becsületos, gondos munka iránti érzéket. Természetes, hogy ebben is a hatóságoknak kellene előljárniok. Nem szabad megisméltödniök azoknak a multban sajnos tapasztalt eseteknek, hogy az iparművészet körébe tartozó közmunkák kiírásánál és odaítélésénél is az olcsóság elve legyen az irányadó. Az állam mutasson példát avval, hogy csak művészileg és a megmunkálás dolgában egyaránt tökéletes munkára reflektál.

Igen sokat tehetnek ebben a tekintetben gyárosaink és kereskedőink is, akik eddig, sajnos, nem mindig teljesítik azt a kötelességet, amely a magyar művészi ipar terén őket illeti. Nem szabadna megessnie, hogy olyan formákat hozzanak forgalomba, amelyek művészietlenek, ízlésbe ütökzök, hogy selejtes külföldi minták szerint dolgoztassanak,

mikor éppen ök azok, akik széleskörű összeköttetéseiknél fogva a magyar művészi erök számára megnyithatnák az érvényesülés terét. Éppen ezért várunk többet az ö közreműködésüktől.

Nagyon természetes, hogy az iparművészetünk fejlesztésére irányuló akciók középontjában társulatunk kell hogy álljon, amelynek eröit éppen ezért növelni, szaporítani kell. Öt illeti elsősorban az a felvilágosító, nevelő, irányító és szervező munka, amelyről szóltam, öt illeti az egész iparművészeti fejlődés vezetése. De míg egyrészt erre a célra meg kell hogy legyen minden eszköze — a társulati ház volna elsősorban ilyen —, addig másrészt gondoskodnunk kell olyan szervekről, amelyek elvégzik a munkának a társulatra nem hárítható részét. Ebben a kérdésben örömmel utalok az Országos Iparegyesület érdemes igazgatójának, Gelléri Mór tagtársunknak, az iparművészet fejlődésének irányairól és eszközeiről írt értékes tanulmányára, amelyben ő igen helyesen rámutat a fejlődés föltételeire. Mindenesetre szükséges volna, hogy a magyar ipar egy olyan szervezetet nyerjen, amely a piaccal való érintkezést végzi, amely a társulat eszmei vezetése mellett az iparfejlesztés praktikus oldalát intenzíven szolgálja. Ilyen módon a társulat is nagyobb erövel fordulhatna tulajdonképpeni feladatához s viszont megvolna oldva az étellel való kapcsolat kérdése is. A két tényező összeműködése valósíthatná meg a mi vágyainkat, visszaidézhetné a magyar művészi ipar régi dicsőségét.

Evvel a reménységgel, ebbe a jövőbe vetett hittel üdvözlöm azokat, akik mai megjelenésükkel reményeinkben és munkáinkban velünk egyeknek vallják magukat.

Hontmegyei varroftas.
L'art paysan hongrois. Broderie.